

Frans den Hartogh: 'Als koeien op alleen gras produceren is een vlakke lactatiecurve extra belangrijk'

Fokken op bedrijfsstijlen

Een stierenkaart voor veehouders met een robot, of een kaart voor bedrijven met uitsluitend gras in het rantsoen. Het netwerk 'Fokken op bedrijfsstijlen' speurt naar kenmerken die cruciaal zijn binnen specifieke bedrijfsomstandigheden. Einddoel is de uitgave van een aparte stierenkaart per bedrijfsstijl.

tekst **Tijmen van Zessen**

Frans den Hartogh: 'We willen dit voorjaar met fokkerijorganisaties in overleg'

Een messcherpe holsteinkoe past eigenlijk niet op een bedrijf dat uitsluitend gras voert. En omgekeerd is een koe met een lage productieaanleg minder geschikt voor een intensief bedrijf met veel mais in het rantsoen. Daarom is het een goed idee om stieren te rangschikken of te selecteren op basis van de mate waarin ze passen bij een bedrijfsstijl. Je bestelt bij wijze van spreken de graskaart en je kunt kiezen uit stieren waarvan de dochters prima passen op een op gras georiënteerd bedrijf', zegt Frans den Hartogh, adviseur diergezondheid en fokkerij bij PPP Agro-Advies. Den Hartogh is begeleider van het netwerk 'Fokken op bedrijfsstijlen', dat volgens hem is ontstaan doordat steeds meer boeren ervaren dat de stierenkaarten onvoldoende passen op hun bedrijf. Het netwerk – voor tachtig procent door LNV en voor twintig procent door LTO

gefinancierd – streeft naar ontwikkeling van bedrijfsspecifieke stierenkaarten. 'Ki's maken nu al toplijstjes per kenmerk, dat is een begin. Maar in dit netwerk gaan we verder, zoeken we welke kenmerken essentieel zijn voor een bepaalde bedrijfsstijl.'

Vlakke lactatiecurve

Na een eerste brainstormsessie met de netwerkleiden ontstonden meer dan dertig bedrijfsstijlen. Om tot een praktisch aantal te komen voorziet Den Hartogh dat er grofweg vier overblijven. 'De categorieën robotbedrijven, grasbedrijven, gras/maisbedrijven en biologische bedrijven zijn levensvatbaar om verder uit te werken. Ideeën als natuurbedrijven of extensieve bedrijven hebben te veel overlap met het grasbedrijf. Wel kan ik me voorstellen dat de stijlen gras en gras/mais worden vervangen door

stijlen met termen als veel weidegang en opstallen.'

Op dit moment zoekt het netwerk voor elke bedrijfsstijl naar essentiële kenmerken. Voor grasbedrijven verwacht Den Hartogh dat de fokwaarde conditiescore van stieren hoger moet liggen dan 100. En ook de fokwaarde persistentie is bij uitstek geschikt voor dit type bedrijf. 'Als koeien op gras moeten produceren is een hoge piekproductie minder gewenst. Die gaat ten koste van de diergezondheid. Een vlakke lactatiecurve is op deze bedrijven nog belangrijker.' Voor de gras/maisbedrijven vervalt de randvoorwaarde bij conditie en voorziet de PPP Agro-adviseur een ondergrens voor productiefokwaarden. Dit terwijl een biologische veehouder stieren zoekt met hoge fokwaarden voor uiergezondheid, vruchtbaarheid, conditie en levensduur. Het aantal kenmerken per bedrijfsstijl staat

Henk van Rijn: 'Een koe die start met 40 kg melk is hier niet handig'

'Voor ons bedrijf is het van belang dat koeien veel gras van het eigen bedrijf kunnen verwerken. De bedrijfsvoering is biologisch en is gebaat bij sterke, sobere koeien. Een koe die haar lactatie start met veertig kilo melk per dag is hier niet handig. Die koe komt hier tekort, daar voel ik me als boer niet prettig bij', vertelt Henk van Rijn. De Zuid-Hollandse melkveehouder melkt in Hoogmade 45 koeien op dertig hectare. De gemiddelde productie bedraagt 7000 kilo melk met 4,20% vet en 3,55% eiwit.

Van Rijn strooit geen kunstmest, waardoor de kwaliteit van het grasaanbod ontoereikend is om hoge melkproducties te ondersteunen.

Koeien met een hoge persistentie passen goed bij de bedrijfsstijl van Van Rijn, die deelneemt aan het netwerk Fokken op bedrijfsstijlen. 'Het netwerk heeft voor ons een open eind, op dit moment ontbreekt het vooral aan een goed advies om verschillende rassen met elkaar te combineren. Zelf experimenteren we nu met het blaarkopras.'

Henk van Rijn is op zoek naar persistente koeien

Het netwerk 'Fokken op bedrijfsstijlen' streeft naar bedrijfsspecifieke stierenkaarten

wat Den Hartogh betreft niet vast, de grenswaarden evenmin. Duidelijk is wel dat een reëel aantal stieren moet overblijven.

Nieuwe fokwaarden

Sommige kenmerken worden op dit moment niet in fokwaarden uitgedrukt. Voor een biologische veehouder is het bijvoorbeeld van belang om te fokken op sobere koeien, op ruwvoerwerkers die toekunnen met weinig krachtvoer. 'Voor die kenmerken geldt dat we gaan zoeken naar de mogelijkheid om deze in te passen. We spreken daarover met de onderzoekswereld. Dat hoeft niet te leiden tot nieuwe fokwaarden, maar het zou wel kunnen. Als er nooit iemand een nieuw kenmerk durft te noemen, wordt het ook niet onderzocht. Achterbentstand is een prachtvoorbeeld. Daar werd jaren niet bewust op gefokt, totdat uit onderzoek en praktijk bleek dat het een waardevol kenmerk was. Onder andere in verband met het ongelijkmatig slijten van de klauwen.' Een aantal kenmerken is voor alle be-

drijfsstijlen van even groot belang. Bijvoorbeeld het beenwerk van de koe. 'Op het eerste oog lijkt dat vooral van belang op robotbedrijven, maar bij nader inzien kwam het netwerk tot de conclusie dat we daarvoor geen onderscheid moeten maken tussen bedrijfsstijlen. Sterk beenwerk is voor elk bedrijf van groot belang.'

Concurrent paringsprogramma?

Paringsprogramma's en de fokkerijgids op internet ondersteunen ook bij het speuren naar de geschiktste stier. Is het netwerk daarmee niet overbodig? Den Hartogh vindt van niet. 'Paringsprogramma's zijn geen concurrent, ze richten zich meer op individueel niveau. Dit netwerk gaat meer uit van een bepaalde bedrijfsfilosofie en kun je zien als aanvulling. Eind jaren negentig stonden er stieren uit Israël en Nieuw-Zeeland op de stierenkaart. Waarom werd dat geen succes? De Nieuw-Zeelandse stieren zijn gefokt in het "grazing segment" en pasten niet op de maisbedrijven in Brabant, terwijl de Israëlische stieren op kilo-

grammen melk waren geselecteerd, wat weer niet paste op de veenweidebedrijven. Dát is waar het in de kern om gaat in dit netwerk.'

Het succes van dit netwerk zal vooral afhangen van de initiatiefvraag. Die ligt volgens Den Hartogh bij de Nederlandse fokkerijorganisaties. 'We willen dit voorjaar met hen in overleg. Ik kan me hun tegens wel indenken: "Weer een nieuwe kaart, verdere versnippering van cijfers." Afhankelijk van het voor hen verwachte resultaat zullen ze meewerken. Maar ik weet zeker dat de boeren enthousiast zijn.'

De fokkerijadviseur denkt ver te kunnen komen met dit netwerk, maar is ook realistisch. 'Als er uiteindelijk maar twee bedrijfsstijlen overblijven waarmee fokkerijorganisaties aan de slag gaan, is voor mij dit netwerk geslaagd. Maar we pinnen ons er niet op vast dat er een specifieke stierenkaart moet komen. Stieren geschikt voor een grasbedrijf kunnen ook op de huidige stierenkaarten opvallen door er bijvoorbeeld een groen vlaggetje voor te zetten.'